

AVŞARLAR'DA DOĞUM İLE İLGİLİ İNANÇ VE UYGULAMALARIN KÜLTÜRLER ARASI HEMŞİRELİK BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

THE EVALUATION OF BIRTH RELATED BELIEFS AND PRACTICES IN THE CONTEXT OF INTERCULTURAL NURSING IN AVŞARLAR

Gönül GÖKÇAY ¹, Ayşe ÇEVİRME ², Ali UĞURLU ¹

¹ Kafkas Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Kars, Türkiye

² Sakarya Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Sakarya, Türkiye

ÖZET

Giriş: Gebelik ve doğum geçmişten günümüze toplumların doğal bir süreç olarak kabul ettiği ve aileler için çok önemli bir hayat deneyimi olarak görülen bir durumdur. Doğumun, geçmişte kadınların yardım almadan veya tıbbi bilgisi olmayan kişilerin yardım ile yaptığı doğal bir olay olduğuna inanılmış ve doğumlar yaşanan evlerde gerçekleştirilmiştir. Geleneksel toplumlarda, doğumla birlikte kadına duyulan saygı artmakta, kadının aile içerisinde ve özellikle toplumdaki yeri de güçlenmektedir. Avşar köylerinde doğumla ilgili inanç ve uygulamalar günümüzde de devam etmektedir. Yeni kuşaklar bir taraftan örf ve adetlere, gelenek ve göreneklere uymaya çalışırken diğer taraftan da tıbbi yöntemlere de başvurumaktadırlar. Doğumla ilgili inanç ve uygulamalar üç aşamada gelişmektedir. Bu aşamalar doğum öncesi, doğum esnası ve doğumdan sonraki inanç ve uygulamalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Amaç: Bu derlemenin amacı Avşar kültürüne ait doğumla ilgili inanç ve uygulamaları inceleyerek, güncel literatür bilgileri sunmak ve okuyuculara bu inanç biçimlerinin sosyal hayata ve sağlık alanına etkilerini kültürlerarası hemşirelik bağlamında sunmaktır.

Yöntem: Çalışmanın literatür taraması 26 Haziran-7 Temmuz 2023 tarihleri arasında yapılmıştır. Çalışma sırasında "Avşar Köyleri" VEYA "Avşar Kültürü" VEYA "Avşarlar" VEYA "Avşar Adetleri" VE "Doğum" VE "İnanç" VE "Hemşirelikte Kültür" anahtar kelimeleri ve bu kelimelerin İngilizce tercümeleri kullanılarak Google Akademik, PubMed, Sience Direct arama motorlarında taramalar yapılmıştır.

Literatür Bulguları: Geleneksel ve kültürel davranış ve inançlara insanlık tarihinde ve günümüzde her alanda özellikle sağlık alanında sıkça rastlanmaktadır. Sağlık alanında görülen bu uygulamalar; toplumların algıları, inançları ve kültürlerine göre şekillenmektedir. Dünya Sağlık Örgütü geleneksel tıp; sağlıklı olmayı sağlama, bu durumu koruma, geliştirme ve tedavi etmeyi amaç edinen her türlü kültürel yaşayış biçimi ve uygulamaların bütünü olarak tanımlamaktadır.

Sonuç: Türk kültür tarihi incelendiğinde, gebelik kavramı ve lohusalık dönemi için çok farklı inançların ve uygulamaların bulunduğu görülmektedir. Bu uygulamalar eski dönemlerden gelen Türk halk inançlarına ve uygulamalarına dayanmaktadır. Bu alanda yapılan hemşirelik gözlemleri, günümüze kadar gelen uygulamaların halk sağlığına etkilerini incelemede önemli veriler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Avşar Adetleri, Avşar Kültürü, Doğum, İnanç, Kültürlerarası Hemşirelik

ABSTRACT

Introduction: Pregnancy and birth is a situation that for societies have accepted as a natural process from past to present and is seen as a very important life experience families. In the past, it was believed that childbirth was a natural event that women did without help or with the help of people who did not have medical knowledge, and births were carried out in homes where they lived. In traditional societies, respect for women increases with birth, and the place of women in the family and especially in society is strengthened. Beliefs and practices related to birth in Avşar villages continue today. The new generations, on the one hand, try to adapt to the customs, traditions and customs, on the other hand, they also apply to medical methods. Beliefs and practices related to birth develop in three stages. These stages appear as beliefs and practices before, during and after birth.

Aim: The aim of this review is to examine the beliefs and practices of Avşar culture about birth, to present current literature information and to present the effects of these belief styles on social life and health to the readers in the context of intercultural nursing.

Material and Method: The literature review of the study was carried out between 26 June - 7 July 2023. During the study, the keywords "Avşar Villages" OR "Avşar Culture" OR "Avşars" OR "Avşar Customs" AND "Birth" AND "Faith" AND "Culture in Nursing" and their English translations were used by Google Scholar, PubMed, Searches were made on the Science Direct search engines.

Literature Findings: Traditional and cultural behaviors and beliefs are frequently encountered in the history of humanity and nowadays in every field, especially in the field of health. These applications in the field of health; It is shaped by the perceptions, beliefs and cultures of societies. World Health Organization traditional medicine; It defines it as the whole of all kinds of cultural life styles and practices that aim to provide health, protect, develop and treat this condition.

Conclusion: When the Turkish cultural history is examined, it is seen that there are very different beliefs and practices for the concept of pregnancy and puerperium. These practices are based on Turkish folk beliefs and practices from ancient times. Nursing observations made in this area provide important data in examining the effects of practices up to date on public health.

Keywords: Avşar Culture, Avşar Customs, Birth, Faith, Intercultural Nursing.

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Gönül GÖKÇAY, Dr. Öğr. Üye., Kafkas Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Kars, Türkiye **E-mail:** gönul.gokcay@ogr.sakarya.edu.tr

Bu makaleye atf yapmak için / Cite this article: Gökçay G., Çevirme A., & Uğurlu A. (2023). Avşarlar'da Doğum ile İlgili İnanç ve Uygulamaların Kültürler Arası Hemşirelik Bağlamında Değerlendirilmesi. *The Journal of World Women Studies*, 2023; 8(2), 136-142. <http://doi.org/10.5281/zenodo.8429732>

* Bu çalışma sözel bildiri olarak 21-22 Temmuz 2023 tarihinde "International Eurasian Avshars Conference" da Sözel Bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Kültür; değerler, inançlar, tutum ve davranışlar, bir grup insan tarafından öğrenilen, paylaşılan ve nesilden nesile aktarılan gelenek ve görenekler olarak tanımlanmaktadır (Bakan ve Yıldız, 2021; Rengi ve Polat, 2014; Yıldız ve ark., 2023). Kültür milletlerin asırlar boyunca yaşayış biçimleriyle yoğurulmuş, maddi ve manevi pek çok unsuru içerisinde barındıran ve meydana geldiği topluma, millete özgü olan her türlü davranış, hal, hareket ve değer yargılarının bütünüdür. Doğum, en eski zamanlardan günümüze değin her toplumda büyük bir mutlulukla karşılanmış ve anne baba olmak kişilerin toplumda saygınlığı arttıran bir faktör olarak görülmüştür (Karatopuk ve Yarıcı, 2021).

Kültürel inançları ve gelenekleri yok sayarak sunulan sağlık hizmetleri toplumlar tarafından olumsuz karşılanmakta ve toplumsal sağlığın geliştirilmesinde en önemli engel olarak görülmektedir. Bu durumun oluşmaması için kültürlerarası hemşire iş birliğini sağlamalı, toplumların geleneksel uygulamalarını dikkatli bir şekilde gözlemlemelidir. Toplumun geleneksel uygulamalarına önyargısız yaklaşan kültürlerarası hemşire, toplumu uygulamaların sakıncaları hakkında bilgilendirmeli, yeni gelişen uygulamaların sunduğu avantajlar hakkında topluma bilgiler vermelidir. Bir diğer önemli nokta ise toplumların devamlılığının ana unsuru olan gebelik ve sonrası için anne ve bebeğin zarar göreceği uygulamalara karşı uyarılarda bulunmaktır. Bu uyarılar sırasında gebe ve yakınlarını yargılamadan anlaşılır ve doğru bilgilerle yönlendirmek çok önemlidir (Alan ve ark. 2012; Işık ve ark. 2010).

Amaç

Bu derleme, Avşarlar'da doğum ile ilgili inanç ve uygulamaların kültürlerarası hemşirelik bağlamının da açıklanmasını ve bilgi verilmesini amaçlamaktadır.

MATERYAL VE METOT

Çalışmanın literatür taraması 26 Haziran - 7 Temmuz 2023 tarihleri arasında yapılmıştır. Çalışma sırasında "Avşar Köyleri" veya "Avşar Kültürü" veya "Avşarlar" veya "Avşar Adetleri" ve "Doğum" ve "İnanç" ve "Hemşirelikte Kültür" anahtar kelimeleri ve bu kelimelerin İngilizce tercümelemeleri kullanılarak Google Akademik, PubMed, Sience Direct arama motorlarında taramalar yapılmıştır. Taramada 1998-2023 yıllarını kapsayan 93 araştırmaya rastlanmış ve bu araştırmalar incelenerek dahil edilme kriterlerine göre bulgulara yer verilmiştir.

LİTERATÜR BULGULARI

Dünya üzerinde 3000'den fazla kültür çeşitlenmesinin olduğu belirtilmektedir (Koçak ve Sevil, 2015). Avşarlar bunlar arasında sadece bir tanesidir. Anadolu'nun geniş coğrafyasına yayılan Avşarlar, kökenlerini Bozokların Yıldızhan koluna dayandırır. Kendi içinde 21 kola ve 174 oymağa ayrılan Avşarlar, neredeyse tüm Anadolu'ya yerleşmiştir. Avşarlar, yerleşim bölgelerine göre üç ana gruba ayrılabilir: Anadolu Avşarları, İran ve Azerbaycan Avşarları ve Orta Asya'da kalan Avşarlar. Avşarlar, Anadolu'nun çeşitli bölgelerine yayılmışlardır. Bu bölgeler arasında Kars, Maraş, Antep, Kozan, Adana (Çukurova), Orta Anadolu'da Sivas Divriği, Kangal, Suşehri, Ankara Haymana, Bâlâ, Bolu, Kayseri Pınarbaşı, Sarız, Kastamonu, Manisa Demirci, Kütahya, Uşak, Aydın Bozdoğan, Söke, İzmir Birgi, Muğla Milas gibi şehirler bulunmaktadır (Çakır, 2022; Sümer, 1991; Sümer, 1992).

Sağlık kavramı kültürler göre çok değişkenlik gösteren bir kavramdır. Sağlık biyolojik, sosyal, çevresel faktörlerden etkilendiği kadar toplumların kültürlerinden de etkilenmektedir. Bu etkiler yararlı olabileceği gibi çoğu zaman zararlı da olabilmektedir (İz ve Temel, 2009).

Günümüz toplumlarına bakıldığında yeni ve büyük halk sağlığı sorunlarının yoğun şekilde görülmesinin en önemli nedenlerinden biri homojen kültür yapılarının heterojen kültür yapılarına dönüşmesi ve bu dönüşümün doğal hızların çok üstünde gelişerek çok kültürlü yeni toplumların meydana gelmesidir (İz ve Temel, 2009).

Dünyada neredeyse her ülkede hemşirelik mesleğini icra eden milyonlarca meslektaşımız mevcuttur. Hepsisi de evrensel mesleki eğitimi alırlar ama aynı zamanda içinde buldukları kültürde yetişerek ve diğer kültürleri tanıyarak gelişirler bundan dolayıdır ki hemşirelik mesleğinin kökeninde kültür olgusu ana harçlardan biridir. Bakım verilen hastanın inancı, kültür değerleri bütüncül hemşirelik bakımının önemli bir parçasını oluşturmaktadır (Douglas ve ark. 2011).

Geleneksel ve kültürel davranış ve inançlara insanlık tarihinde ve günümüzde her alanda özellikle sağlık alanında sıkça rastlanmaktadır. Sağlık alanında görülen bu uygulamalar; toplumların algıları, inançları ve kültürlerine göre şekillenmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) geleneksel tıpi;

sağlıklı olmayı sağlama, bu durumu koruma, geliştirme ve tedavi etmeyi amaç edinen her türlü kültürel yaşayış biçimi ve uygulamaların bütünü olarak tanımlamaktadır (DSÖ, 2019).

Geleneksel ve kültürel sağlık girişim ve uygulamalarına bakıldığında zarar veren veya etkisiz işlemler olduğu gibi yararı gözlenen uygulamalar da mevcuttur.

1. Doğumda Zararlı Uygulamalar

Kültürel inançlar ve gelenekler tarafından motive edilse de, modern tıbbın bakış açısından oldukça riskli ve tehlikeli olarak kabul edilen uygulamalar aşağıda sıralanmıştır.

1.1. Yumurta Kabuğu ve Süt İçirme: Yumurta kabuğunun ezilip toz haline getirilerek süt içirilmesi, muhtemelen kalsiyum kaynağı olarak düşünülmüş olabilir. Ancak bu uygulama, potansiyel olarak mikrop bulaşma riski taşıdığı gibi, ayrıca sindirim sistemi üzerinde olumsuz etkilere yol açabilir. Modern tıp, anne ve bebek sağlığını korumak için daha güvenli ve bilimsel olarak desteklenen yöntemleri önerir (Karatopuk ve Yarıcı, 2021).

1.2. Korkutma ve Yüksek Yerden Atlama: Bu uygulamaların amacı, doğum sırasında adrenalini artırarak kasılmaları hızlandırmak olabilir. Ancak gebelerin korkutulması, stres seviyelerini artırabilir ve doğumun daha zorlu hale gelmesine neden olabilir. Ayrıca yüksek yerden atlama gibi eylemler, annenin ve bebeğin güvenliğini tehlikeye atar ve ciddi yaralanmalara yol açabilir (Koçak ve Sevil, 2015).

1.3. Plasentanın Ayrılmasına Yönelik Şiddetli Uygulamalar: Plasentanın ayrılması ciddi bir tıbbi durumdur ebe ve/veya doktor gözetiminde ele alınması gerekir. Ancak bu tür şiddetli uygulamalar, annenin ve bebeğin hayatını tehlikeye atar. Şiddetli karın baskısı, iç kanamaya ve enfeksiyonlara neden olabilir. Ayrıca, sıcak taşların kullanılması veya şiddetli kusturma girişimleri, anne ve bebek sağlığı için potansiyel olarak ölümcül sonuçlara yol açabilir (Karatopuk ve Yarıcı, 2021).

Bu tür geleneksel uygulamaların sağlık açısından riskli olduğu açıktır. Modern tıp, doğum sürecinin uzmanlar tarafından izlenmesini, güvenli ve bilimsel olarak kanıtlanmış yöntemlerin kullanılmasını önerir. Ayrıca, kültürel inançlar ve geleneklerle uyumlu bir şekilde sağlık hizmetleri sunma çabaları, toplumların sağlık sonuçlarını iyileştirmek için önemlidir (Şirin ve Atan, 2012).

2. Doğumda Etkisiz Uygulamalar

Etkisiz uygulamalar, genellikle birçok kültürde bulunan batıl inançların etkisi altında gerçekleşen, doğrudan zarar verme potansiyeli taşımasa da bilimsel olarak herhangi bir yararının kanıtlanmadığı uygulamalardır. Bu tür uygulamalar, kültürel geleneklerin ve toplumsal inançların bir sonucu olarak nesiller boyunca aktarılmış olabilir. İşte bu bağlamda örnek uygulamalar:

2.1. Kilit Açma: Gebenin yanında kilitli kapıların kilitlerinin açılması (Dereli, 2016)

2.1. Saç Açma: Bazı kültürlerde, doğumu kolaylaştırmak veya doğum sonrası iyileşmeyi hızlandırmak için gebe kadının saçının açılması veya örgülerinin çözülmesi uygulaması görülebilir. Bu, psikolojik bir rahatlama sağlamak amacıyla yapılabilir, ancak doğrudan fiziksel bir yararı bilimsel olarak desteklenmemiştir. Aksine, bu tür uygulamalar saçın zarar görmesine neden olabilir (Karatopuk ve Yarıcı, 2021).

2.2. Sirt Sıvazlama: Gebe bir kadının daha kolay doğum yapabilmesi için sırtının sıvazlanması gibi uygulamalar da etkisiz uygulamalara örnek olarak verilebilir. Bu tür davranışlar, kadının rahatlamasına yardımcı olabilir, ancak doğrudan doğum sürecine olumlu bir etkisi olduğuna dair bilimsel bir kanıt yoktur (Koçak ve Sevil, 2015).

Bu tür uygulamaların, kültürel inançlar ve geleneklerin bir parçası olarak değerlendirilmesi önemlidir. Bazı insanlar için bu uygulamalar psikolojik olarak rahatlatıcı olabilir, çünkü bu geleneklere olan inançları onları olumlu bir şekilde etkileyebilir. Ancak sağlık profesyonelleri, bu tür uygulamaların fiziksel sağlık üzerinde olumsuz bir etkisi olabileceğini ve bilimsel olarak kanıtlanmış daha güvenli ve etkili yöntemlerin bulunduğunu anlamalıdır (Erkek ve Pasinlioğlu, 2016).

3. Doğumda Yararlı Uygulamalar

Doğum sırasında gebe kadınlara yapılan bazı uygulamalar faydalı bulunmaktadır. Bu uygulamalar aşağıda sıralanmaktadır.

3.1. Pozisyon Değiştirme: Doğum pozisyonlarını değiştirmelerinin, doğum sürecini kolaylaştırmada ve rahatlatmada önemli bir rol oynayabileceği bilimsel olarak desteklenmektedir. Bu pozisyon değişiklikleri, kadınların kendilerini daha rahat hissetmelerine ve doğumu daha etkili bir

şekilde yönlendirmelerine yardımcı olabilir. Örneğin, ayakta durmak, oturmak, yatar pozisyona geçmek veya diz çökmek gibi farklı pozisyonlar denenebilir. Bu pozisyon değişiklikleri, rahim kasılmalarının daha etkili olmasına yardımcı olabilir ve ağrıyı azaltabilir (Selçuk, 2017).

3.2.Yerçekimi Kullanımı: Ayakta durarak veya dik oturarak doğum yapma pozisyonları, yerçekiminin doğum sürecini desteklemesine yardımcı olabilir. Yerçekimi, fetal başının rahim ağzına doğru daha hızlı ilerlemesine yardımcı olabilir. Bu nedenle, gebe kadınların yerçekimini kullanmalarına izin vermek veya teşvik etmek önemlidir (Kırcan ve Balkaya, 2021).

3.3.Doktor veya Ebe Gözetimi: Bu pozisyon değişikliklerinin doğru şekilde uygulandığından emin olmak için doktor veya ebe gözetiminde gerçekleştirilmesi önemlidir. Uzmanlar, doğum sürecini yakından takip edebilir ve gerekli müdahaleleri yapabilirler (Klavuz, 2017) .

3.4.Doğal Doğum Yaklaşımı: Doğal doğum yaklaşımı, tıbbi müdahaleleri minimumda tutmayı ve kadının vücudunun doğal sürecine güvenmeyi teşvik eder. Bu yaklaşım, pozisyon değişikliklerini ve alternatif rahatlatma tekniklerini içerir (Serçekuş ve Isbir, 2012).

3.5.Gebenin Tercihine Saygı: En önemlisi, gebe kadının kendi doğum deneyimini şekillendirmesine izin verilmelidir. Onun rahat hissettiği pozisyonu seçmesine ve doğumu kendi ihtiyaçlarına göre yönlendirmesine izin vermek, olumlu bir doğum deneyimi sağlayabilir (Akça ve ark., 2021).

Sonuç olarak, doğum sırasında pozisyon değiştirmenin ve yerçekimini kullanmanın, doğum sürecini kolaylaştırma ve rahatlatma konusunda olumlu etkileri olabilir. Ancak, bu uygulamaların doktor, hemşire, ebe tarafından gözetim altında gerçekleştirilmesi ve gebe kadının tercihlerine saygı duyulması önemlidir. Her kadının doğum deneyimi farklıdır, bu nedenle kişiye özel bir yaklaşım benimsemek önemlidir (Çakır ve ark., 2010).

Doğumla ilgili inanç ve uygulamalar üç aşamada gelişmektedir. Bu aşamalar doğum öncesi, doğum esnası ve doğumdan sonraki inanç ve uygulamalar olarak karşımıza çıkmaktadır (Polat ve Aslan, 2019)

Avşarlarda kısırlığı giderme ve hamile kalmak için çeşitli inanış ve uygulamalara müracaat edilmektedir. Bu inanış ve uygulamalar şu şekilde sıralanabilir (Aslan, 2011):

3.5.1-Çocuğu olamayan kadın, toplum tarafından muska yazdığı bilinen bir hocaya muska yazdırılır.

3.5.2-Kısır kadına, çok çocuğu olan bir kadının elbisesini veya kocasının ceketi giydirilir.

3.5.3-Çocuğu olmayan kadının karnına ve kasıklarına ısıtılmış sıcak toprak sarılır.

3.5.4-Çocuğu olmayan kadının göbeği ve kasığı çektilir.

3.5.5-Gebe kalamayan kadın doktora götürülerek, kadına ilaç tedavisi ve tıbbi yöntemler uygulanmaktadır. Bu maddelerden de anlaşılacağı gibi gebelik öncesi inançlar ön sırada yer almaktadır. Modern tıp uygulamaları ise son çare olarak düşünülmektedir.

Avşarlarda eşin ya da gelinin gebe olması halinde aile ve akrabalar açıkça mutluluklarını dile getirirler ve gebe kadına karşı çok saygılı ve dikkatli davranırlar. Gebe eşe veya geline ağır işler yaptırılmaz, onu kıracak söz, durum veya haller engellenir. Herhangi bir tartışma veya kavgaya asla izin verilmez (Aslan, 2011; Çevirme ve Çevirme, 2005).

Yeni doğum yapmış kadın lohusa olarak nitelendirilir. Kadın için doğumdan sonraki kırk günlük süreyi kapsayan döneme lohusalık dönemi denilmektedir. Bu kırk günlük süre içinde kadına ve yenidoğana dikkatli bir şekilde yaklaşılması gerekmektedir. Avşarlar lohusalık ile ilgili uygulamalar şu şekilde ifade edilmektedir. Lohusa doğumdan sonra yıkanır ve yatağına yatırılır. Lohusanın kırkı çıkıncaya kadar başına kırmızı tülbent bağlanır. Lohusa ziyaretine lohusanın yattığı odaya kimsenin girmediği belirtilmekte, eğer biri lohusanın odasına girerse kadının sütünün kesileceğine inanılmaktadır. Aslında bu uygulama modern tıpta da karşımıza enfeksiyonların önlenmesinde izole etme yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır (Aslan, 2011; Apay ve Sakar, 2015).

Bilimsel tıp, geleneksel uygulamaların, kısmen kendisiyle bağdaşan kısımları olsa da, belirgin farkların olmasından dolayı sağlık uygulamalarında yerinin olmadığını belirtir. Çünkü geleneksel tıpta kullanılan bilgiler güncel olmayan ve bir ispata dayalı olmayan inanç ve kültür sistemlerine dayalı bilgi birikimleridir (Yalçın, 2012).

Kültürel inançlar ve uygulamalar gebenin doğum öncesi ve sonrası dönemde bakımı, moral ve motivasyonu için önemli etkiler bırakır. Kültürlerarası hemşirenin bakım ve bilgilendirme yaparken toplumun inanç ve değer yargılarına etkili iletişim yöntemlerini kullanarak yardımcı olması beklenir (Çakır ve Sevil, 2015; Çalbayram ve ark. 2019).

SONUÇ

Türk kültür tarihi incelendiğinde, gebelik kavramı ve lohusalık dönemi için çok farklı inançların ve uygulamaların bulunduğu görülmektedir. Bu uygulamalar eski dönemlerden gelen Türk halk inançlarına ve uygulamalarına dayanmaktadır. Bu alanda yapılan hemşirelik gözlemleri, günümüze kadar gelen uygulamaların halk sağlığına etkilerini incelemeye önemli veriler sunmaktadır.

Avşarlarda gebe, doğum ve doğum sonu dönemle ilgili inanç ve uygulamalar incelendiğinde Türk topluluklarının bulunduğu ülkelerde yapılan inaniş ve uygulamalarla benzerlik gösterdiği, farklılıkların ise daha çok sağlık çalışanlarının eğitim ve bilgilendirmelerinden sonra kazanılan bilincin etkili olduğu gözlenmiştir (Çevik ve Alan, 2020; Polat ve Aslan, 2019).

Toplumun inanç ve kültürlerine saygıyla ve anlayışla yaklaşarak meydana getirilecek sağlık bakım modeli, sağlık hizmeti alan toplum tarafından takdir edilecek, beğenilecek ve talep edilecektir. Bu durum pek çok istenmeyen durumun da önüne geçecektir. Kültürlerarası hemşirelik ekibinin önemli bir üyesi olarak içinde bulunduğu toplumun kültür ve geleneklerini önyargısız tanımaya çalışmalı, sağlığı olumlu veya olumsuz etkileyecek geleneksel uygulamalara karşı uyanık olmalıdır. Sağlığa yararlı uygulamaların desteklenmesi, zararlı uygulamaların önlenmesi konusunda toplumun bilinçlendirilmesine yönelik sağlık eğitimi planlanmalıdır (Karatopuk ve Yarıcı, 2021).

Kültürlerarası hemşirelik modelleri, hemşirelerin toplumun yapısını anlama ve değerlendirme yapması için önemli bir rehberlik aracıdır. Hemşireler bu modelleri kullanarak bakım ve eğitim verir ise, yaşadığı toplumu kültürel açıdan derinlemesine tanımış olup daha hızlı ve etkili sonuçlara ulaşılacaktır. Ayrıca elde ettiği bilgileri sistematik şekilde veri havuzlarına aktarırsa kültürlerarası hemşirelik alanındaki bilgi birikiminin artmasına katkı sağlayacaktır (Çevirme ve Ertürk, 2021; Tanrıverdi, 2012).

ÖNERİLER

Literatür bulguları ve sonuçlarına dayanarak aşağıda yer alan önerilerde bulunulmuştur.

Sağlık Eğitimi ve Bilinçlendirme Programları: Toplumda doğru sağlık bilinci oluşturmak için, sağlık eğitimi ve bilinçlendirme programları düzenlenmelidir. Bu programlar, doğum öncesi, doğum ve doğum sonrası dönemdeki sağlık ihtiyaçlarını anlatmalı ve bilimsel temellere dayalı bilgi sunmalıdır.

Sağlık Hizmetlerinin Erişilebilirliği: Toplumun sağlık hizmetlerine erişiminin kolaylaştırılması gerekmektedir. Özellikle kırsal bölgelerde yaşayan insanlara sağlık hizmetlerinin ulaşılabilirliğini artırmak için çaba gösterilmelidir.

Kültürel Arabulucular: Sağlık kurumları, kültürel arabulucular veya tercümanlarla işbirliği yaparak, hastaların sağlık ihtiyaçlarını daha iyi anlamalı ve iletişim engellerini aşmalıdır. Bu, hastaların sağlık hizmetlerine daha iyi erişimini ve anlayışını artırabilir.

Araştırma ve İzleme: Kültürel inanç ve uygulamaların sağlık sonuçları üzerindeki etkilerini daha iyi anlamak için sürekli araştırma ve izleme yapılmalıdır. Bu, sağlık politikalarının geliştirilmesine ve uygulanmasına rehberlik edebilir.

Kültürel Değişim ve Eğitim: Toplumlar arası kültürel değişim ve eğitim programları oluşturulmalıdır. Bu tür programlar, farklı kültürler arasında anlayışı artırabilir ve sağlık hizmetlerinin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunabilir.

Sağlık Profesyonellerinin Çeşitliliği: Sağlık hizmetlerinde çalışan sağlık profesyonelleri arasında çeşitliliği teşvik etmek önemlidir. Farklı kültürlerden gelen sağlık çalışanları, hastalarla daha iyi ilişkiler kurabilir ve kültürel duyarlılık sağlayabilir.

Kültürel Hizmet Rehberleri: Sağlık kurumları, kültürel hizmet rehberleri veya el kitapları oluşturmalıdır. Bu rehberler, sağlık profesyonellerine belirli kültürlerin inançları ve uygulamaları hakkında bilgi sağlayabilir.

Kültür Eğitimi Süreçleri: Hemşirelik ve diğer sağlık profesyonellerinin eğitim süreçlerine kültürel duyarlılık eğitimleri entegre edilmelidir. Bu eğitimler, öğrencilere farklı kültürlerle nasıl etkili bir şekilde çalışacaklarını öğretebilir.

Uluslararası İşbirliği: Kültürel hemşirelik, uluslararası düzeyde paylaşılan bir alan olmalıdır. Farklı ülkelerden hemşireler, kültürel hemşirelik uygulamalarını ve deneyimlerini paylaşarak daha geniş bir perspektif sunabilirler.

Bu öneriler, kültürlerarası hemşirelik bağlamında daha iyi sağlık hizmetleri sunma amacını taşır. Hemşireler, diğer sağlık profesyonelleri ve toplum liderleri bu önerileri kullanarak, sağlıklı bir toplumun

oluşturulmasına katkı sağlayabilirler. Kültürel çeşitlilik bir zenginlik olarak kabul edilmeli ve sağlık hizmetleri, bu çeşitliliği anlamak ve değer vermek üzerine kurulmalıdır.

Kültürlerarası hemşirelik, kültürel farklılıkları anlamak ve saygı göstermek için önemli bir rol oynamaktadır. Bu tür çalışmalar, hemşirelerin ve diğer sağlık profesyonellerinin daha iyi bir sağlık hizmeti sunmalarına yardımcı olabilir ve toplumların sağlık sonuçlarını olumlu yönde etkileyebilir. Kültürel çeşitliliğin sağlık hizmetlerinde bir zenginlik olduğunu anlayarak, daha iyi bir sağlık hizmeti sistemi oluşturabiliriz.

Çıkar Çatışması

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Yazar Katkıları

Plan, tasarım: GG, AU, AÇ; **Gereç, yöntem ve veri toplama:** GG, AU; **Veri analizi ve yorumlar:** GG, AU; **Yazım ve düzeltmeler:** GG, AU, AÇ;

KAYNAKLAR

- Akça, D., Gökçay, G., Yıldız, S. E., & Çevirme, A. (2021). Sağlık ile ilgili farklı bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin doğal doğum hakkındaki görüşleri. *Ebelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(2), 91-100.
- Alan, S., Gokyildiz, S., Ozturk, M., Senesen, R. O., & Kadioglu, S. (2012). Traditional health practices in mountain, plain and seaside regions of Adana in Turkey. *Indian Journal of Traditional Knowledge*, 11(4), 593-601.
- Apay, S. E., & Sakar, T. (2015). Üreme sağlığına farklı bir bakış: Osmanlı dönemi. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*, 5(2), 45-51.
- Aslan, M. G. (2011). Kayseri İli Pnarbaşı İlçesindeki Avşar Köylerinde Türk Halk İnanışları, Yüksek Lisan Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde
- Bakan, A. B., & Yıldız, M. (2021). An investigation of the relationship between intercultural sensitivity and religious orientation among nurses. *Journal of Religion and Health*, 60, 178-187.
- Cevirme, H., & Sayan, A. (2005). Al karası inanmaları ve bilim. *Milli Folklor*, 17, 67-2.
- Çakır Koçak, Y. & Sevil, Ü. (2015). Kadın doğum kliniklerinde yatan hastalara kültürlerarası yaklaşım. *Türkiye Klinikleri J Public Health Nurs-Special Topics*, 1(3), 52-61.
- Çakır Koçak, Y., Öztürk Can, H., & Soğukpınar, N. (2010). Geleneksel doğum uygulamaları ve doğum yardımcıları. *E-Journal Of New World Sciences Academy (NWSA)*, 5(4), 1-6.
- Çakır, A. (2022). Çatak, dokuzlar ve köfündere ağzı ile sarız ve yöresi Avşar ağzı arasında bazı biçimbirimsel koşutluklar: -mİş/-İk,-(A) cAk/-İcİ. *Tehlikedeki Diller Dergisi*, 12(21), 113-122.
- Çalbayram, N., Gönenç, İ., & Topuz, N. (2019). Gebelik, doğum, lohusalık ve infertiliteye ilişkin geleneksel uygulamalar. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 6(2), 237-246.
- Çevik, A., & Alan, S. (2020). Doğum sonu dönemde yapılan geleneksel uygulamalar. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*, 10(1), 14-22.
- Çevirme, A., & Ertürk, Ö. (2021). Hemşirelik öğrencilerinde kültürlerarası duyarlılık ve sosyal karşılaştırma bağlamında kendilik algısı ilişkisi ve etkileyen faktörler. *Uluslararası Hakemli Akademik Spor Sağlık ve Tıp Bilimleri Dergisi*, 25, 572-578.
- Dereli, D. (2016). Farklı iki kültürdeki kadınların gebelik, doğum, yenidoğan bakımına ilişkin geleneksel inanç ve uygulamalarının karşılaştırılması (Master's thesis, İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Douglas, M. K., Pierce, J. U., Rosenkoetter, M., Pacquiao, D., Callister, L. C., Hattar-Pollara, M., ... & Purnell, L. (2011). Standards of practice for culturally competent nursing care: 2011 update. *Journal of Transcultural Nursing*, 22(4), 317-333.
- Dünya Sağlık Örgütü. (2019). WHO global report on traditional and complementary medicine. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/312342/9789241515436-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y> ET: 01.07.2023
- Erkek, Z. Y., & Pasinlioğlu, T. (2016). Doğum ağrısında kullanılan tamamlayıcı tedavi yöntemleri. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 19(1).
- Işık, M. T., Akçınar, M., & Kadioğlu, S. (2010). Mersin ilinde gebelik, doğum ve lohusalık dönemlerinde anneye ve yenidoğana yönelik geleneksel uygulamalar. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 63-84.
- İz, F. B., & Temel, A. B. (2009). Hemşirelikte kültürel yeterlik. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 17(17), 51-58.
- Karatopuk, S., & Yarıcı, F. (2021). Kültürel değişikliklerin gebelik, doğum ve doğum sonu dönemlere etkisi. *KTO Karatay Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(3), 147-157.

- Kılavuz, M. (2017). Tamamlayıcı ve alternatif sağlık yaklaşımlarının gebelikte kullanımı (Master's thesis, İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Kırcan, N. D., & Balkaya, N. A. (2021). Ebelerin Normal Doğum Eyleminde Dikey Pozisyonların Kullanımına İlişkin Görüş ve Uygulamaları: Türkiye'nin Batısından Kesitsel Bir Çalışma. *Unika Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(2), 59-71.
- Polat, B., & Aslan, M. G. (2019). Kayseri ve çevresinde yaşayan Avşarlarda doğumla ilgili inanışlar ve uygulamalar. *Turkish Studies Soscial Sciences*, 14(6), 3415-3431.
- Rengi, O., & Polat, S. (2014). Sınıf öğretmenlerinin kültürel farklılık algıları ve kültürlerarası duyarlılıkları. *Journal of World of Turks/Zeitschrift für die Welt der Türken*, 6(3).
- Selçuk, A. (2017). Anşa Bacılı Ocağı, Çizgi Kitabevi, Konya.
- Serçekuş, P., & Isbir, G. G. (2012). Investigation of active birth method with evidence based practice. *TAF Preventive Medicine Bulletin*.
- Sümer, F. (1991). Avşar. *İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. C. IV. s. 160-166.
- Sümer, F. (1992). Oğuzlar (Türkmenler). İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları. s. 270-300.
- Şirin, A., & Ünsal Atan, Ş. (2012). Kültürlerarası Hemşirelik. Ed: Seviğ Ü. Tanrıverdi G., Üreme Sağlığı ve Kültürlerarası Yaklaşım. İstanbul: İstanbul Tıp Kitabevi, 283-341.
- Tanrıverdi, G. (2012). Kültürlerarası Hemşirelik Modelleri, Ed: Seviğ Ü. Tanrıverdi G., Kültürlerarası Hemşirelik, İstanbul Tıp Kitabevi, 1, 117-123.
- Yalçın, H. (2012). Gebelik, doğum, lohusalık ve bebek bakımına ilişkin geleneksel uygulamalar (Karaman Örneği). *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 17(1), 19-31.
- Yıldız, M., Aydın, M. A., Gökçay, G., Kızılarşlan, V., & Yaman, U. (2023). The effect of intercultural sensitivity and ethnocentrism on health tourism awareness level in nurses: Analysis with machine learning approach. *Archives of Psychiatric Nursing*, 46, 40-50.